DİPLOMAT

№ 04(029) 16-31 Mart, Adar 2006

İctimai-siyasi qəzet
Rojnama civakî û sîyasî

Qiyməti
Hêjaye
20 qəpik

NOVRUZ BAYRAMINIZ MÜBARƏK!

Ölkə prezidenti cənab İlham Əliyev xalqımızı Novruz bayramı münasibəti ilə təbrik etdi.

HÖKUMƏT İKİ HƏFTƏYƏDƏK QURULACAQDIR

Bağdadda toplanan İraq və Kürdüstan siyasi rəhbərlərinin yığıncağında İrak prezidenti C.Tələbani qeyd etdi ki, İrak hökuməti iki həftə ərzində, yəni bu ayın sonunadək qurulacaqdır.

Kürd siyasətçisi Mahmud Osman çıxışında qeyd etdi ki, bizim siyasi birliyimiz çox zəifdir.

Sabah İraq parlamentinin iclası çağrılacaq. Bu gün, günortadan sonra C.Tələbani, M.Barzani, E.Həkim, E.Paçaçı, E.Dülemi, E. Ələvi və başqa siyasi rəhbərlər bir araya gələrək qeyd etdilər:

-Allahın köməkliyi ilə, bu ayın sonunadək Milli Həmrəylik Höküməti qurulacaq və güclənəcək, hökumət terrordan xilas olacaqdır.

Lakin əsas problem üç məsələ üzərində dayanmışdır:

Baş nazir kim olacaq? Nazirliklər kürd,şiə və sünnilər arasında necə bölüşdürüləcək? Baş nazirin səlahiyyətləri nədən ibarət olacaqdır.

Kürd və sünni ərəbləri B.Cəfərinin yenidən baş nazir olmasına qarşıdırlar.

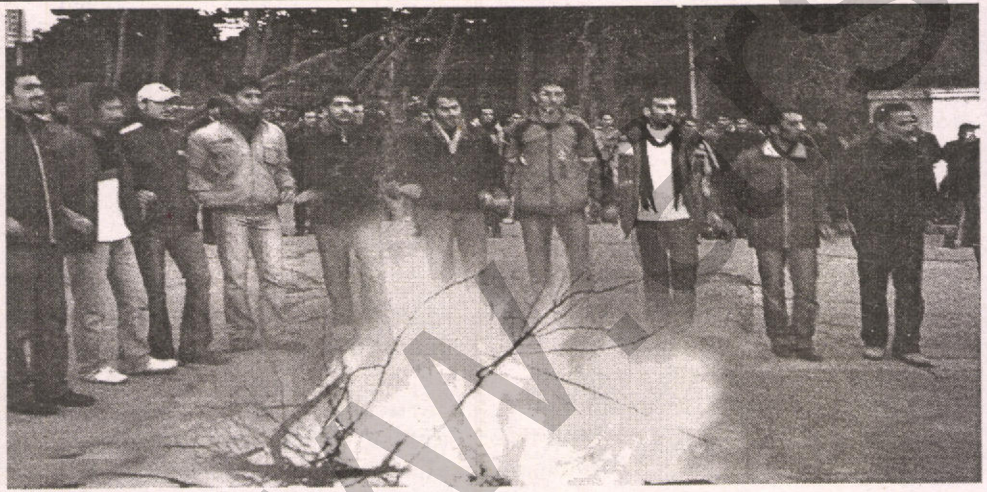

Azərbaycanda yaşayan bütün xalqlar kimi kürd xalqı da, türkiyəli kürd tələbələrlə birlikdə müqəddəs Novruz bayramını qeyd etdilər.

Sersala Neteweya Kurd Cejna Newrozê Pîrozbe

Səh. 2

Eyad Elawî: Îraq wê bibe yogoslavîyayeka nû

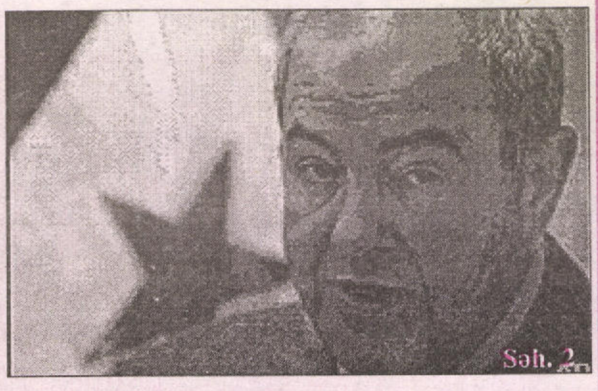

Səh. 2

İRAQ KÜRDÜSTANINDA KÜTLƏVİ QƏTL

On səkkiz il öncə, faşist Səddam tərəfindən Hələbçə qəsəbəsinə atılan kimyəvi bombalar nəticəsində 5000 insan öldü, 7000 insan isə müxtəlif dərəcəli sağalmaz yara aldılar.

Səh. 3

Serşala Neteweya Kurd Cejna Newrozê Pîroz be

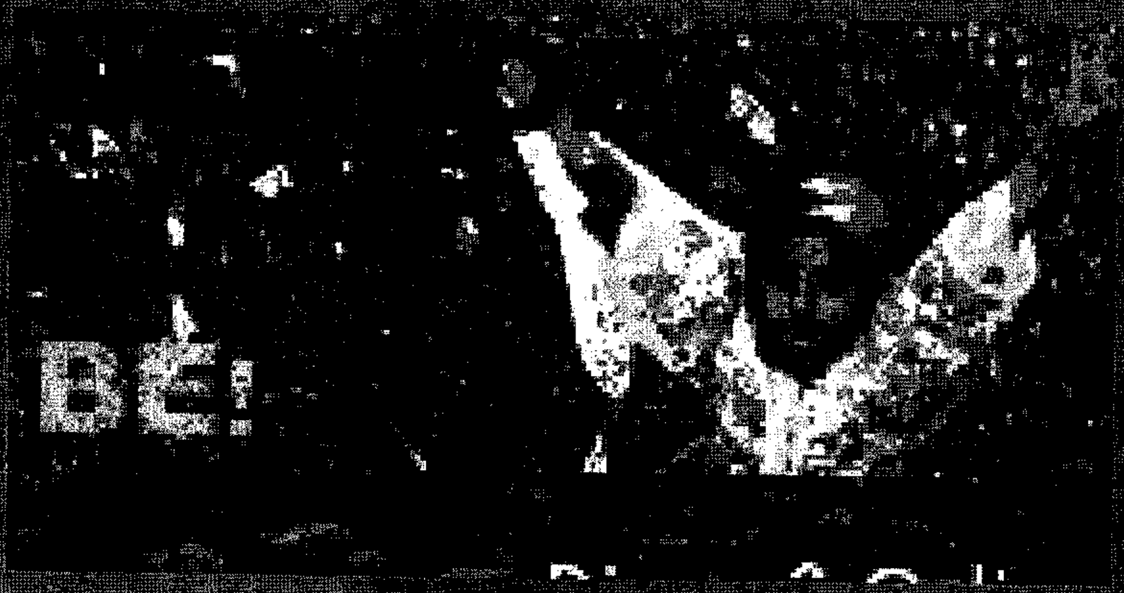

Rizgarî Online: Dîroka netewa Kurd [illegible]

[illegible]

Em wek Rizgarî Online [illegible]

[illegible]

LI KURDISTANA BINXETÊ KURDAN 12-Ê ADARÊ BÎR ANÎ

Qamişlo [illegible]

Li Başûrê Kurdistanê li Silêmaniyê [illegible] û kurdên Kurdistana binxetê nîşan da.

Eskerên amêrîkî heta 2009-a li Îraqê dimînin

- Wezîrê parastinê yê Amêrîkayê Donald Rumsfêldî duh li Pêntagonê got eskerên amêrîkî heta sala 2009-ê jî de li Îraqê bimînin da hêzên eskerî yên Îraqê perwerde bikin. Donald Rumsfêldî negot ka hejmara eskerên amêrîkî yên ko bimînin dê çend be.

Donald Rumsfêldî behsa têror û şideta li Îraqê jî kir û got avanebûna hikumeta nû piştî hilbijartinên meha 12-ê ya sala borî dibe sedema şidet û têror berdewam bike û ji ber hinde hikumeta nû çiqase zû ava bibe çêtir e.

Li Kurdistanê cejna neteweyî Newroz bi alaya Kurdistanê tê pîroz kirin

- Newroz cejna neteweyî ya miletê kurd e. Newroz nîşana berxwedana li hemberî zordestîye ye. Newroz bilindhilgirtina ala Kurdistanê ye. Newroz kurdayetî bi xwe yanî xwedîlêderketina welatê kurdan Kurdistanê û alaya Kurdistanê ye. Li Kurdistanê newroz bi alaya Kurdistanê te pîroz kirin.

Cejna we hemûyan pîroz be.
Kurdistan li we hemûyan pîroz be.
Alaya Kurdistanê li we hemûyan pîroz be.

Eyad Elawî: Îraq wê bibe yogoslavîyayeka nû

- Serokwezîrê berê yê Îraqê Eyad Elawî ji rojnameya El-Şerq El-Ewsete re dibêje heger li Îraqê re li ber têrorê û problêmên mezhebî neyêt girtin ew wê bibe yogoslavîyayeka nu.

Eyad Elawî behsa têrora bê armanc û kuştina xelkên sîvîl yên bêgûneh dike û dibêje:

- Ji ber zêdebûna karên têrorîstî û êrişkirina bêsebeb li ser xelkê sîvîl rewş pirtir ber bi kaosê ve diçe û ev jî bi awayeke xwezayî bêaramîyê zêde dike.

Eyad Elawî ji rojnameyê re dibêje, îro hêzên çekdar yên nehikûmî ji hêzên dewletê pirtir xwe li ser xelkê ferz dikin û ev jî dûbarebûna sênaryoya Yogoslavîyayê yê li Îraqê.

Têrorîstan li Musilê du kurd kuştin

- Duh nîvro li Musilê du kurdên bi navê Îsmaîl Hesen û Mihemmed Bobî li ser destê têrorîstan hatin kuştin. Yê yekê runiştvanê taxa El-Keramê yê ko bi demançeyê hatîye lêxistin û yê din jî yê taxa El-Bekr e û hatîye serjê kirin.

Demeka kêm piştî ketina rejîma Seddam Husên û zêdebûna karên têrorîstî li Musile, bi dehan kurd li vi bajarî hatine kustin û ji encama têrora ko li ser kurdan heye bi sedan malbatên kurd ji Musilê derketine û li bajar û deverên din yên Kurdistanê bi cîh bune.

Ordîya Amêrîkayê bîroya opêrasyonên sîvîl li Dihokê ava kir

- Ordîya Amêrîkayê îro li Kurdistanê, li Dihokê, merkezeka opêrasyonên sîvîl vekir û walîyê DihokêTemer Remezan û gênêralên eskerî yên amêrîkî û Korêya Başûr beşdarî merasîma vekirina wê merkezê bun.

Navê bîroyê Sîvîl Mîlîtary Opêratîons Cêntêr (Merkeza Opêrasyonên Eskerî yên Sîvîl) ê û Kurdistan TV di nuceyeka xwe de dibêje armanca vekirina vê merkezê pirtir xizmetkirin û pesvebirina bajarê Dihokê ye.

HELEPÇE TU CAR JI BÎR NAÇE

Sala 1988-ê16-17-ê adarê, dema ku gul û sosin hawîdor xwaşbûn dîkirin û bihar bi lez berbi Newrozê va diçû, dîrok carek din vegerîya ser bextreşîya kurd. Pelên darê hêşîn di nav xwînêda "xemiland", xwîn barîya bi ser jîyana kurdayetî va. Belê, ev ne yekem car bu ku gelê kurd, ketibû binê gullebaran û tîr barana dujmin, zar û zêç, pîr û çîwan, jin û mêr, bi kurtî hemu heyber û jînîyên xwezaya bajêrê Helepçê li ber çavê dost û neyar, di naverojek sayî û aramda, di bin bombeyên kîmyayî yên Seddamê rûqirêjde, kûtayî bi jîyana xwe dida. Esmanê hêşîn, ji firîna firokan toz û dûmanek sor direşand, jehrî bi ser rûyên mirovên bê gune û bê suçva, wekî tavîyên baranê dibarîya û gelên meye bê kes yek bi yek li Helebçê bi ser axa sarva, diwergerîya û axrîn nefesa xwe dida... Xopan bû, tofan bu herder, xwîn wekî lehîya avê di nezaranda diçun xwar.

Kurdistan tu carî li bin darê zulmê star nekirîye. Gellek caran li hinberê zordarîyê gelê kurd bi mêrxasî rawestîyaye û ber xwe daye . lê dujmin firsend û mecal nedaye ta ku pirsîyara kurdî di zirûfên aştîyane de bête safî kirin. Dewletên dagirker mixrîkên nav beyna xwe da, carcaran dev avîtine hev , şer û qirên kirine, lê ev şer û qelasîya wan her li ser axa derbas bûye. Ji vî alîva kurd hatine kuştin û welatê wan pêpez buye, ji wî alîvajî dîsa her kurd telef bune. Li dawîyê di şerên navbera du desthelatdarên dagirker da ha kurda xisarê tîtine. Kî ji wana di şerda têk çû bê dîsan, di palêk de, di babeta kurdayetî da serkevtî hatîye hesavkirin. Di şerê Îran û Îraqêda jî,kîjan têk çûbe bila here kurd bi xwe divî şerîda herçend bêalî jî bin dîsa xisar kirine û welatên wan ketîye ber bombebarana dujmina.

Ev cara yekemîn nebu, ku Seddamê hov êrişa hewayî bi ser gelê kurdva dianî. Ev kîn û rik û xezeba rêjîma nijatperesta Îraq, ji mêjve tê berî çend sala wan dîsa bomba napalm avîtibu Kurdistana Başûr û dîsan bi hezaran kurd bibûne penaber û ji bona sitarekî bi ser av û şetan va ketîbû. Kurd ji bona starê wê demê xwe avîtibûn tor û bextên Îranîyan. Her çend bizanîya ku Îran jî ne doste, lê çawa bikirana mefer tunebû ji bo starê cîyê herî nêzîk Îran û Kurdistana Îranê bu. Kurdistana Îranê wê demê di bin bandurîya rêjîma Îranêda maye. Bi hezaran mirov hatibu kuştin,nêzîkî 3000-r malbat têk çûbû ,mal û xanî û debar hemî ji ber bombebaranê wêran bibu, gelo gunê kurda çi bû? Kurda xwe li dijî êrişa diparast û ne dixwastin ku şer welatê wan xopan bike.

Di sala 1988-a Seddam li ser yek êrişî 75-c navçeyên Kurdistanê kir. Ev êriş bi balafir û frokê hate kirin, bar û avêjên wan jî jehrîya kîmyayê bu. Bingehê pêşmergên navçê Zaxo LEQ 1, bi erdêra bû yek. Kurdan nekarin xwe li himberî cekên kîmyayî ragirîn. Wê roja reş, nêzîkî 10 000-r kurd hatine qelandin û kuştin, wekî 20 000-an jî birîndar bun û ewên din jî ku jimara wan digihîşte bi sed hezaran, li çar alî bela bun hewarîya xwe ji hemu cîhanêra beyan kirin.

Ew weşeta nedîtî, dîyare wê çendî-çend sal wê bîra meve, û wê bê neletkirin. Ev qetlîyamek, mrovkujîyek gelek mezin bu. Lê bê dengî hertim û hertim beşê kurdaye kesî guh neda dengê nalîna zarokên kurd. Seddamê faşîste xwînxwar dixwast ku gelên kurd ceza bike .Bi rastî jî ev ceza gellek giranbu. Wî dixast ku li ser axa kurdan navçeyeke vala û taybetî pêk bîne. Çekdarên kurd serê ewil vî navçeyê bombebaran kirî bernedan û bi qec rê karîna xwe li ber xwe dan. Lê, ji heft beş artêşên Îraq sê beşên wî di vî opêrasîonêda beşdar bibun û ev hêz jî qabil nebu ku bi hêsanî têkhere û bişkê. Cehşên hindur jî li pişta artêşên xwînrêj li dijî gellên xwe şer tikirin. Pêşmerga ji alîyekva jin û zarokên kurd ji ber vê wehşetê direvandin, ji alîyek dinva jî, bi cekên destane li himberê debabe û frokeyên rêjîma nîjatperest şer tikirin.

Kurdên Helepçê vî alî, wî alî, bi perîşanî û bê kesîyêda revîn xwe spartine Turkîyê û Îranê. Sere ewil Turkîyê sînorê xwe girt lê paşê dît ku badilhewaye, kurd kurda li devra nahêle, sînor vekir û ji sed hezaran jortir kurdên Îraqê hatine Turkîyê. Birçîtî, neçarî, bêdermanî û tezîtîyan wan bi çî wekî mirovan jî rêîjîma Turkîyê ru neda wan. Her wek ku dîlên şer bûn bi grew hatibûn girtin. Li Mêrdîn, Dîyarbekir û Mûşê bineçîyên sitarê nîşan da û çend kon û hinek xwarin û wexarin da wan, tu heqek penaberî li kurdanra nas nekir. Kurdên hatî di kanpên xweda her wek hêsîr û dîla di nav neçarîyêda xwe ji bombên kîmyayê parastin. Lê bextreşîya kurda li vir jî domand. Lewra gelek car hêzên ewlekarîya Turkîyê jehrî û dermanê mirinê avîtine nav xwarin û vexwarina kurdên penaber û her weha serok û pêşmergên hatî bi dizî û xefxef dane rêjîma zordesta Îraqê. Mixabin, ev hemû hovîtî û qirkirin bin çavê cîhanê didomîya û kesek pêşî li vê rewşa xerav û ne mrovî nedigirt. Denk ,ji bîr û raya cîhanê û bi taybetî ji hêzên pêşverû û dêmokratên Turkîyê jî dernediket.

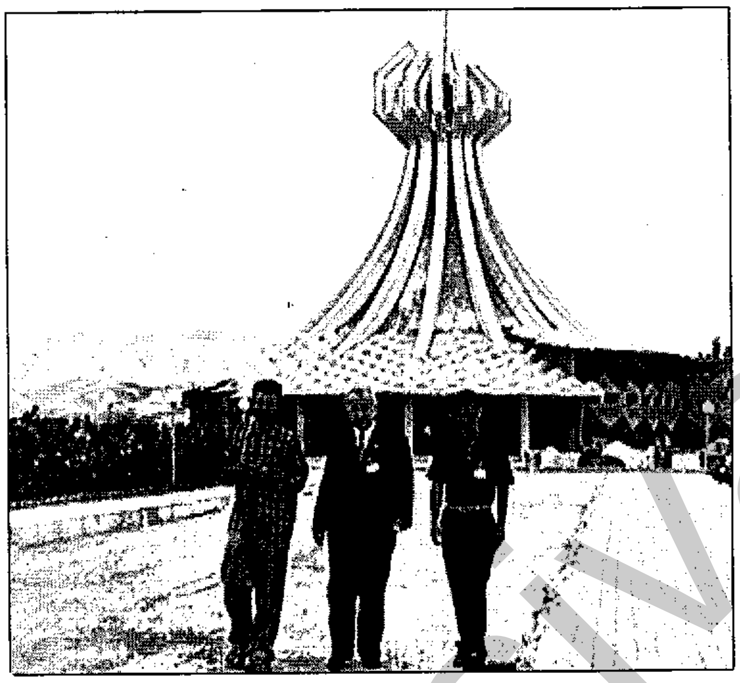

Kesî li halê kurda nedipirsîya.

Bi rastî jî, buyera Helepçê qezîyake gelekî mezine. Careke din hate dîtin ku,kurd divê, dost û dijminên xwe baş ji hev cuda bikin. Di hemû perçeyên Kurdistanêda li ku derê dibe bila bibe, dema ku leyzek li ser çarenusîya kurd bê leyîstin, rêxistin û sazumanên kurdewarî hev her tim baş agadar bikin û ji hev bi xeber bin, piştovanî û pişt kirîya hev bikin. Vaye çendin care ku dijmin bi ser kurdada agir dibarîne,sedem ku nikarîne li cîhanê dengê xwe bilind bikin,kesek xwe negîhandîye hewara kurdan. Gelek car dujmin kurda bi xwe berdaye hev û ew xwe daye alîkî temaşa şerê brakujîa kurda kirîye. Hêzên welatparêzên kurd jî bi dijmin xapîyane dest avîtine pêsîra hevdu û li dawîyêda doza Kurdistan bê hêz û bê deng maye. Gelek kurdên xwaîn û xwefroş jî mafên kurdayetdî firotine dijmin û bi rûreşî li gel dujmin cî girtine.

Di hemû beşên Kurdistanê de, dema pirsa kurdî hatibe holê, hemî rexên dijmin bi hevra yek dengî kirine û li dawîyê xwaşbinyek mirovatî ji, Kurdan re nasnekirine. Her wuha dewletên dijî maf u azadîya kurdan, her daîm, di nav xwe da gelek peyman û destbirakîya dizî û eşkere danîne. Wekî tê zanin di dîroka kurdan de gelek caran çar dewletên dagirker alîkarîya hev kirine û her tim hevkar bune. Dema ku tevgera kurdî li beşekî Kurdistanê pêşve çuye, nêzîkayî li edlahî û azadîyê kirîye: pêra û xof ketîye dilê wan zordarên beşên din. Ewana xwastine ku kurd her tim bindar bimînin. Her yek ji wan xwîn û heyîna kurda bi hêsanî bimêje. Ew di nav hevdu ji hev bi xeber bune; lê pir mixabin ku kurdan firsend û mecal netîtîye ku ew ji di nav xwe da şêwr û mişawirayek daynin,yekitî û hevkarîyek çêkin û cîhanê deng bidin. Dîyare xêra dujminên kurda ji kurda ra tune ye. Yekem dostê kurdan,pêşîn kurd bi xwe ne. Kurdên hemî beşên Kurdistanê birayê hevin û girînge her kesek ji bo azadîya Kurdistan di mercên xwe yên taybetî de serbixwe be û gerî kurd, di beşê xwe de ber bi rizgarî edlahîyê ve bibe.

Helepçe, wekî Hêroşîma û Nagasakî bû. Di serdema îro de, ev buyer li ser navê mirovahetîyê rûreşîyek mezin e, sûçek girane. Gere Seddam û hevkarên wî di dadgehekî navnetewî de bêne dadigekirin û caze kirin. Gelê kurd û dostên wî tu carî Helepçe ji bîr nakin. Kula helepçê zû bi zû ji dil naçe.

Hêvîdarin ku ne kurd tenê, lê hemû gelên cîhanê carek din mirovkujîyek wiha nebînin û li çar alîyê cîhanê aşîtîyek pêt bidamezire.....

İRAQ KÜRDÜSTANINDA KÜTLƏVİ QƏTL

On səkkiz il öncə faşist Səddam tərəfindən Halabcə qəsəbəsinə atılan kimyəvi bombaların nəticəsində 5000 insan öldü, 7000 insan isə müxtəlif dərəcəli sağalmaz yaralandılar.

[illegible] İran-İraq müharibəsi zamanı İraq Baas partiyasının rəhbəri, İraq prezidenti diktator Səddam Hüseyn I Dünya müharibəsindən sonra BMT-nin qadağan etdiyi "Sarin", "Tabun", "Sirin" adlı kimyəvi qırğın silahlarından istifadə etmişdi. Lakin buna baxmayaraq o, 1984-cü ildən İraq Kürdüstanının müxtəlif şəhər və qəsəbələrini bombalayan zaman həmin bombalardan istifadə etmişdi.

1988-ci ilin martın 17-də xalqın Novruz bayramına hazırlaşdığı bir zamanda, gözlərini qan tutmuş faşist Səddam Kürdüstanın Halabcə, Hurmal, Dauçayla, İnar, Sirva və Şexu Asan yaşayış məntəqələrinə kütləvi qırğın bombaları atdırmışdı.

Təkcə 70 000 dinc əhalisi olan Halabcə şəhərinə atılan kütləvi qırğın bombaları zamanı 5000 insan ölmüş, 7000 insan isə müxtəlif dərəcəli yanıq yaraları almışdır ki, onların müalicəsi yoxdur. Nəticədə minlərlə uşaq, qadın, qoca cəsədləri ilə ölü bir qəsəbəni andıran Kürdüstanın Halabcə şəhəri II Dünya müharibəsindən bu yana ən dəhşətli vəhşiliyə bir səhnə olmuşdur. Vaxtında dünya ictimaiyyəti faşist Səddama qarşı tədbir görsəydi, çox güman ki, nə Halabcə qətliyamı, nə də sonrakı [illegible] hadisələr baş verməzdi.

Gec də olsa bu gün ABŞ-ın prezidenti və dünya ictimaiyyəti qatil Səddam Hüseynə qarşı qəti qərara gələrək qanlı rejimini devirdilər. Əgər [illegible]

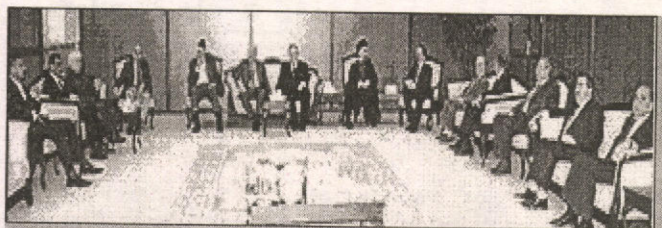

- Serokkomarê Îraqê yê kurd Celal Telebanî îro pistî civîneka digel rêberên sîyasî yên Îraqê û Kurdistanê got hikumeta nu ya Îraqê di heta talîya vê mehê ava bibe û siyasetmedarê kurd Mehmûd Osman dibêje hej aliyên sîyasî pir ji hev dûr in û serokwezîrê niha yê Îraqê Brahîm Ceferî ji dibêje di ji du hefteyan zêdetir wext li avakirina hikumetê bice.

Bi gotina Celal Telebanî, du hefteyên din hikumetê wê ava bibe

Sibê Parlamentoya Îraqê de bicive û Celal Telebanî îro pistî civîna digel Mesud Barzani, Ebdulezîz Hekim, Ednan Pacacî, Ednan Dulemî, Eyad Elawî û rêberên di yên sîyasî got:

- Heger Xwedê bixwaze heta talîya vê mehê em de hikumeteka nistimanî ya yekgirtî ava bikin û Îraq de xurt bibe û ji têrorê jî xelas bibe.

Û serokwezîrê berbiçunê Brahîm Ceferî ji di televîzyona Îraqê de got:

- Ez bawer dikim heger em xwe bispêrin desturê mehek ji bo avakirina hikumete bes e.

Ambasadorê Amêrîkayê yê Îraqê Zalmay Xelîlzad jî beşdarî civînên avakirina hikumeta nu ya Îraqê dibe û heta ji wî têt ew zorê li rêberên siyasî dike da civînên xwe berdewam bikin û navbirê nedin civînan.

Nakokîyên esasî li ser sê tistan e: Ka kî de bibe serokwezîr, ka wezaret de çawa bên dabeş kirin û ka desthilata serokwezîrî de çawa be. Kurd û erebên sinî naxwazin Brahîm Ceferî careka di bibe serokwezr.

Xwendekaran merasîma bibîranîna ya Helepçeyê têkda - kesek hat kustin

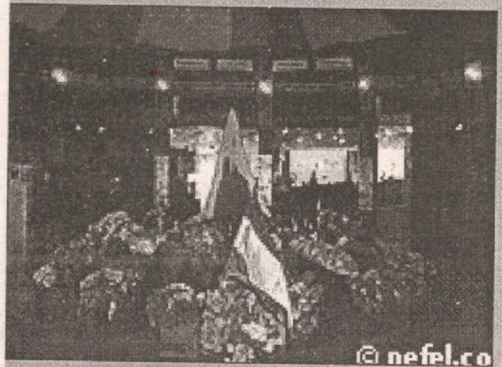

- Grupeka xwendekarên kurd îro sere sibehê xwenîşandanek li hemberî desthilata hikumeta Kurdistanê li Helepçeyê pêkanî u nehîşt ko merasîma bibîranîna qetlîama Helepçeyê bi rê ve bice. Xwendekaran berê xwe da monomenta sehîdên Helepçeyê û camên avahîyê şikandin. Hêzên asayişê teqê li xwenîşandaran kir û li gor Zagros TV kesek hatîye kustin û gelek kes birîndar bune.

Rêxistina Nawendî Helepçe di daxuyanîyeke de dibêje kesek hatîye kustin û 11 kes jî birîndar bune.

Parlamentoya Kurdistanê ji her îro ji bo bibîranîna Helepçeyê civîneka xweser kir û serokê parlamentoyê Ednan Miftî rexne li xwenîşandana xwendekaran girt û got divêt hemî daxwazên ji bo xizmeta bajarê Helepçeyê bi rêyên qanunî û bi rêya dezgehên resmî bin û tekdana ko xwenîşanderan kirîye ne bas e.

Di civîna parlamêntoyê de biryar hat dan ko di demeke nêzîk de civîneka xweser bo xizmetkirina bajarê Helepçeyê û deverên di yên ko zerera çekên kîmyayî lê buye bê çêkirin û serokê parlamentoyê Ednan Miftî got: dive ew daxwazên helepçeyîyan bigihînin hikumeta Kurdistanê û hikumeta merkezî ya Bexdayê jî.

Kurdo Baksî li Stokholmê 5000 muman ji bo Helepçeyê vedixe

- Rojnamevan Kurdo Baksî, Kemal Gorgu û Dana Maruf de sibê êvarê seet 18.00-ê ji bo bibîranîna qurbanên Helepçeyê 5 000 muman li meydana Sergels Torg ya Stokholmê vexin. Kurdo Baksî dibêje ew meha yekê ya îsal li Helepçeyê bu û wî gelek xizm û kesên wan mirovên bi gaza kîmyayî hatin kûstin dîtin û bi zehmetî wî rondikên cavê xwe digirt.

Kurdo Baksi bi daxuyaniyeke dibeje hemi kesen ko bixwazin ben û mumeke ji bo bi bîranîna Helepçeyê vêxin bila kerem kin û seet 18.00-ê ben bo meydana Sergels Torg ya li Stockholmê.

Leşkeran dest danî ser dîmenên ku rojnamegeran li Helepçê kişandin

Rojnamegerên ku buyerên li Helepçeyê şopandin, dema ji bajêr vegerîyan li noqteyek kontrolê hatin rawestandin. Yekîneyên asayîşê ku li noqteya kontrolê ya li Bajaroka Seyît Sagdik a di navbera Helepçe û Silêmanîyê de ye bun, hemû wesayîtên ku ji Helepçeyê hatin rawestandin.

Leşkerên ku di wesayîtan de lêgerin kirin, bi taybetî jî li ser endamên çapemenîyê sekinîn. Wesayîtên wan sekinandin, hemû çente û kamêrayên rojnamegeran kontrol kirin. Piştre dest danîn ser kasêtên dîmenan û weneyên ku rojnamegeran kişandine. Nuçegîhanên Ajansa Nuçeyan a

Dicleyê (DIHA) Serdar Altan û Felemez Ûlûg digel hemû hewldanan, nikarin dîmên û weneyên ku kişandine ji leşkeran bistînin. Leşkeran dîyar kir ku emir ji asayîşa giştî hatîye û kasêtên hatine desteserkirin heta 3 rojan de nekarin bêne teslîmkirin.

Rihayê Newroz pîroz kirin

Li Taxa Eyubîyeyê ya Rihayê girseyeke ku piranîya wê ji cîwanan pêk dihat, civîya û agirê Newrozê, pêxist. Her wiha girseyê, di dema pîrozbahîyê de fîşekên hewayî jî berî hewa dan.

Li Taxa Eyubîyeyê li qada Pêşiya Girtigeha Rihayê nêzîkî 200 cîwan li hev kom bûn û Newroz pîroz kirin. Cîwanan, di pîrozbahîya xwe de agirê Newrozê geş kir, bi fişekên hewayî şev ronî kir û li dor agirê Newrozê govend gerand. Cîwanên ku bi qasî nîv saetê li dora agir govend girt û sirûda neteweyî xwendin tim û tim dirûşmên wekî "Bijî Serok Apo", "Bijî Newroz", "Ocalan vina me ya sîyasî ye", "Dîsa dîsa serhildan "serokê me Ocalan" berz kir. Cîwanan pistî govendê ji qada Newrozê dest bi meşê kir û di kolana Eyubîyeyê re qasî 20 deqeyan diruşmên "Bijî Serok Apo", "Ocalan vina me ya siyasi ye", "Ocalan" berz kir. Cîwan pistî meşê di nava kolanên Eyubîyê de balav bûn û dawî li calakîya xwe anîn.

www.arsivakurd.org

XVI ƏSRDƏ KÜRDÜSTAN VƏ KÜRD XALQININ VƏZİYYƏTİ

KÜRD XALQI VƏ KÜRDÜSTAN

(Əvvəli ötən saylarımızda)

"Şərəfnamə"dəki məlumata görə həmin dövrdə 20 nəfərdən artıq kürd əmiri Mövlana İdrisin vasitəsilə I Sultan Səlim xana məktub göndərib, ona tabe olduqlarını bildirdilər (76, 416). Bundan başqa, sultan hökuməti bəzi kürd əmirlərinə pul və vəzifə vəd etməklə onları öz tərəfinə cəlb etdi. Kürdüstandakı bu hazırlıq işi başa çatdıqdan sonra I Sultan Səlim Səfəvilər hökuməti əleyhinə açıq müharibəyə başladı. Bəzi tədqiqatçıların yazdığına görə sultanın bu hərbi səfərinə 46 kürd əmiri öz silahlı qüvvəsi ilə iştirak etmişdir (89, 44).

I Sultan Səlim 1514-cü ildə Azərbaycan və Ermənistan üzərinə hücum edərək, Çaldıran çölündə I Şah İsmayılı məğlub etdi.

Bidlisi I Sultan Səlimin Azərbaycan və Ermənistana olan bu yürüşünü kürd əmirlərinin xahişi ilə baş verdiyini qeyd edir (76, 416). Halbuki bu nüharibənin əsas səbəbini dövrün iqtisadi-ictimai və siyasi ziddiyyətlərində axtarmaq lazımdır.

Çaldıran qələbəsindən sonra Kürdüstanda Sultanın nüfuzu daha da artdı. Bidlisi yazır ki: "Çaldıran müharibəsindən sonra Qızılbaşların nüfuzu Kürdüstanda zəiflədi. Kürdüstan və Diyarbəkir Osmanlı sultanlarının əlinə keçdi (76, 267). Çünki Çaldıran müharibəsindən sonra I Sultan Səlim əvvəlcə Kürdüstan məsələsini həll etmək qərarına gəldi. O, Azərbaycan səfərindən qayıdan zaman, Mövlana İdris Bidlisi kürd əmirləri adından sultana bildirdi ki, əmirlər öz irsi vilayətlərini Qızılbaşlardan geri almaq və əmirlər arasından bir nəfərin bəylərbəyi olmasını xahiş etdilər. Mövlana əlavə edərək göstərdi ki, "Kürd tayfaları bir-birinə itaət edən deyildirlər. Yaxşı olar ki, sultan öz adamlarından birini onların üzərində bəylərbəyi təyin etsin". "Şərəfnamə"dəki məlumata görə sultan bu təklif ilə razılaşdı və Məhəmməd ağa Çavuşbaşını (Biqlu Məhəmməd ağa adı ilə də məşhurdur) Diyarbəkir bəylərbəyi və Kürdüstan ordusunun baş komandanı təyin etdi (76, 417), sonra ona paşalıq ləğəbi verdi. Qazi Əhməd Çaldıran müharibəsindən sonra Kürdüstanda davam edən vuruşmadan bəhs edərək yazır: "Biqlu Çavuş adı ilə məşhur olan türkmən Mustovfi Diyarbəkiri almağa göndərildi" (101, 247).

Beləliklə, XVI əsrin əvvəlində baş verən Osmanlı-İran müharibəsi Kürdüstan torpağında da davam etdi. Bu müharibədə vaxtı ilə irsi əmirliyi əldən çıxan və yaxud Səfəvilər dövlətindən narazı olan kürd əmirləri daha fəal iştirak edirdi. I Sultan Səlim Kürdüstan müharibəsinin ümumi rəhbərliyini Məhəmməd paşaya və Mövlana İdrisə tapşırdı.

Sulaqzadə yazır ki: "Təbrizdən qayıdan zaman, sultanın mənzur-nəzərini cəlb edən və xanədanı Ali Osmanın xeyrxahı olan müvərrix Mövlana İdris Bidlisi Əkrad ümərasını padşah ali nəjada tabe etmək üçün Kürdüstan vilayətinə hərəkət etdi" (85, 378-379). Beləliklə, Çaldıran müharibəsinin ardı Kürdüstanda davam edirdi.

"Şərəfnamə" dəki məlumata görə həmin dövrdə 20 nəfərdən artıq kürd əmiri Mövlana İdrisin vasitəsilə I Sultan Səlim xana məktub göndərib, ona tabe olduqlarını bildirdilər (76, 416). Bundan başqa, sultan hökuməti bəzi kürd əmirlərinə pul və vəzifə vəd etməklə onları öz tərəfinə cəlb etdi.

"Kürd və Kürdüstan tarixi" adlı kitabın müəllifi Məhəmməd Əmin Zəki Diyarbəkir hakimi Xan Məhəmməd Ustacluнun Çaldıran müharibəsindən sonra Diyarbəkir əyalətinə gəldiyini qeyd edir (117, 176). Lakin mənbələrdə göstərilir ki, "Xan Məhəmməd Ustaclu Çaldıran müharibəsində həlak olduğu üçün 1514-cü ildə I Şah İsmayıl Səfəvi onun qardaşı Qara xanı Diyarbəkir hakimi təyin edir və Kürdüstan müharibəsində Qızılbaş ordusuna Qara xan başçı təyin olunur (85, 378). Qara xanın ixtiyarında 5 min nəfər Qızılbaş ordusu ilə Diyarbəkirə daxil olmaq istədikdə əhali ona mane oldu. Çünki Diyarbəkir artıq Osmanlı hökumətinə tabe olmuşdu. Qara xan Mardin vilayətində özünü möhkəmləndirərək buradan düşmənə qarşı yürüşə başladı. Hər iki ordu arasında Üisibin yaxınlığında "Qoç hasarı" deyilən yerdə müharibə başlandı. Bidlisi qeyd edir ki: "həmin müharibədə Ruzəki tayfasından Tac Əhməd, Qasım Əndaki, Mir Şahhüseyn Kisani, Mir Seyfəddin və Ömər Candar öldürüldü" (76, 417). Bu vuruşmada kürdlərdən bir çoxunun yaralandığı və əsir alındığı da "Şərəfnamə"də qeyd edilmişdir. Kürdüstanın bir sıra vilayətlərində müharibə şiddətlə davam edirdi. Ərciş qalası bir ildən artıq Qızılbaşların mühasirəsində qaldı.

Tədqiqatçıların yazdığına görə həmin mühasirə zamanı 15 min nəfərdən çox kürd döyüşçüsü və Osmanlı qoşunu məhv edilmişdi. Mardin qalasının müdafiəsi Süleyman xan Ustacluya (Qara xanın qardaşıdır) tapşırılmışdı. Mardin şəhəri dəfələrlə əldən-ələ keçdi, lakin Qızılbaşlar təslim olmadı və Kürdüstan müharibəsi uzandı. Məhz ona görə də 1516-cı ildə I Sultan Səlim kürd vilayətlərini istila etmək üçün qəti tədbir gördü. O, Anadolu ordusuna başçılıq edən Şadi paşanı Mardinə və Trabzon hakimi Mustafa paşanı isə 10 min nəfərlik qoşunu ilə Ərzincana göndərdi. Həsən Rumlu yazır ki: "Cəməşkəzək hakimi Nurəli xəlifə Ərzincan nahiyəsində Mustafa paşa ilə qarşılaşdı. Baş verən müharibədə Mustafa paşa qalib gəldi və Nurəli xəlifə öldürüldü" (59, 154). Lakin Bidlisi bu hadisədən bəhs edərkən Nurəli xəlifənin Mustafa paşa tərəfindən deyil, Pir Hüseynin başçılıq etdiyi kürdlər tərəfindən öldürüldüyünü qeyd edir (76, 167-168). Bizə görə Kürdüstan tarixini diqqətlə tədqiq edər Bidlisinin verdiyi bu məlumat daha artıq həqiqətə uyğundur.

XIX əsrin ortalarında, Kürdüstanın şimal-qərb hissəsindəki bir sıra əmirliklər Osmanlı hökumətinin ixtiyarına keçdi, çünki həmin nahiyədə osmanlılar üçün qorxu törədən Mərəş hakimi Əlaəddövlə Zülqədər artıq Osmanlı qoşunu tərəfindən məğlub edilmişdi. Yəni o nahiyədə Osmanlı hökuməti ilə rəqabət edə biləcək elə bir qüvvə yox idi. Diyarbəkir, Ərzincan və Mərəş əyalətləri istila edildikdən sonra I Sultan Səlim Mövlana İdris vasitəsilə Diyarbəkir vuruşmasında iştirak edən kürd əmirlərinə qiymətli hədiyyələr və fəxri nişanlar göndərdi. Sultan bu münasibətlə göndərdiyi rəsmi fərmanda Diyarbəkirin alınmasını, kürd xalqının əsarət altına düşməməsini Mövlana İdrisin yaxşı xidməti kimi qeyd edirdi. Lakin Mardin müharibəsi davam edirdi. Şadi paşa ilə Məhəmməd paşa arasında ixtilaf başlandığına görə Şadi paşa Mardini istila etmədən Anadoluya qayıtdı. Qara xan bu fürsətdən istifadə edib Mardin qalasını daha da möhkəmlətdi. Vəziyyəti belə görən Mövlana İdris Sultana müraciət edərək yeni qüvvə istədi. M.Sulaqzadə yazır ki: "Sultan, Əhməd adlı bir dilavəri digər Rum dilavərləri ilə birlikdə köməyə göndərdi" (76, 85; 167-168). İskəndər Münşi qeyd edir ki: "1516-cı ilin yaz aylarında Xosrov paşanın başçılığı ilə 20 min nəfərlik Osmanlı qoşunu köməyə gəldi" (47, 43). Bu yeni qüvvə Məhəmməd paşanın ordusu ilə birləşərək Mardin nahiyəsində ən şiddətli vuruşma baş verdi. İskəndər Münşi sözünə davam edərək yazır: "Bu vuruşmada Qara xan öldürüldü, Qızılbaşların sıraları pozuldu və Osmanlı ordusu qalib gəldi" (76, 47, 43-46). Mardin şəhəri alındı, lakin şəhər daxilindəki qala təslim olmadı. I Sultan Səlim Hələb və Dieməşq şəhərlərini istila etdikdən sonra Kürdüstana top və çoxlu qoşun göndərdi, beləliklə də, Mardin qalası işğal edildi lakin türk tarixçisi Əhməd Rasim iddia edir ki, Mardin şəhəri 1525 ilə qədər iranlıların əlində qalmışdır (53, 268). Yuxarıda göstərilən ilk mənbələr Rasimin bu müddəasını rədd edir.

Mardin qələbəsindən sonra Orqe, Səncar, Hüsngif, Mosul və bir sıra digər kürd vilayətləri və qalaları da Osmanlı hökumətinə tabe oldu. Bidlisi göstərir ki: "Çaldıran qələbəsindən sonra I Sultan Səlim Diyarbəkirə sahib olub, Cəbqəcur, Ağcaqala, Zak və Mənəşkürd nahiyələrini də öz ixtiyarına aldı" (76, 257).

Bidlisi Kürdüstan uğrunda davam edən Osmanlı-İran müharibəsindən çox az bəhs edir. O, hətta müharibənin nə zaman qurtarmasını da əsərində göstərmir. Lakin Qara xanın birinci vuruşmada öldürüldüyünü qeyd edir. İskəndər Münşi və bir sıra digər müəlliflər və tədqiqatçılar Kürdüstan müharibəsinin iki il davam etdiyini qeyd edirlər. Bütün bunlara baxmayaraq, Bidlisi XVI əsr Kürdüstan hadisələri haqqında bir sıra faydalı və zəngin məlumatlar verməklə bərabər, yeri gəldikcə Osmanlı siyasətini pərdəli halda olsa da ifşa edir.

Beləliklə, Kürdüstanı işğal etmək üçün 1514 və 1515-ci illərdəki Osmanlı-İran müharibəsi və Kürdüstandakı rəqabət osmanlıların müvəffəqiyyəti ilə başa çatdı. I Sultan Səlim bu münasibətlə Mövlana İdris vasitəsi ilə kürd əmirlərinə 500 xələt və 17 bayraq göndərdi. Mövlana İdrisin özünü isə Fransada hazırlanmış qızıl qılaflı qılınc və 12 min qızıl doqe25 qiymətində olan dəyərli hədiyyə ilə mükafatlandırdı. Sulaqzadə həmin illərdəki Kürdüstan müharibəsindən bəhs edərək yazır: "Bədzat düşmənlər (qızılbaşlar - Ş.M.) kürd dilavərlərinə qarşı dura bilmədilər və qaçdılar, sonra sultan tərəfindən Mövlana İdrisə min flori26 və fəxri fərman göndərilib, saraya dəvət olundu, lakin müharibə davam etdiyi üçün Mövlana saraya getməkdən imtina etdi" (85, 380-381). Mövlana İdris öz vətəni Kürdüstanın Osmanlı hakimiyyətinə tabe edilməsində o qədər sədaqət göstərmişdi ki, I Sultan Səlim möhürlənmiş ağ kağızı ona göndərib istədiyi kimi yazmağa icazə verirdi. Məhz buna görə idi ki, Mövlana İdris Kürdüstan müharibəsindən sonra I Sultan Səlim tərəfindən rəsmi nümayəndə kimi iştirak edərək kürd əmirləri ilə aşağıdakı qaydada müqavilə bağladı.

I. Əvvəldə olduğu kimi, bundan sonra da kürd əmirləri öz torpaqlarını irsi olaraq idarə edə bilər. Lakin müstəqil hökumət yarada bilməzlər. Qədim adət və ənənələrə görə hər əmir öz əmirlik dairəsində hökm edib bir-birinə nümayəndə göndərə bilər.

II. Kürd əmirləri öz silahlı qüvvələri ilə birlikdə Osmanlı hökumətinin bütün müharibələrində iştirak etməli və onun xeyrinə vuruşmalı idilər. Osmanlı hökuməti isə kürd əmirlərini xarici təcavüzdən müdafiə etməli idi.

III. Hər bir əmir hədiyyə adı ilə sultan xəzinəsinə ildə müəyyən miqdarda pul təqdim etməli idi (114, 4; 121, 436-437). Əmirlər daxili işlərində müstəqil, xarici siyasətdə isə Osmanlı hökumətinə tabe olmalı idilər.

Beləliklə, Mövlana İdrisin yardımı ilə Kürdüstan Osmanlı hökumətinə tabe oldu. Həmin müqaviləyə əsasən mərkəzləşmiş Kürdüstan dövlətinin yaranmasına mane olan irsi əmirlik hüququ saxlanıldı27. Diyarbəkir əyaləti altı hökumətə və 19 ocaqlığa28 bölündü (98, 300-302). Bunlardan 11 sancaq29 bilavasitə Osmanlı hökumətinə tabe oldu, 8 ocaqlıq zahirdə müstəqil qaldı. Övliya Çələbi yazır ki, "Diyarbəkirdən başqa ona tabe olan 40 qala da I Sultan Səlim tərəfindən alındı" (48, 146).

(Ardı növbəti saylarımızda)

HƏLƏPÇƏ FACİƏSİ UNUDULMAYACAQDIR

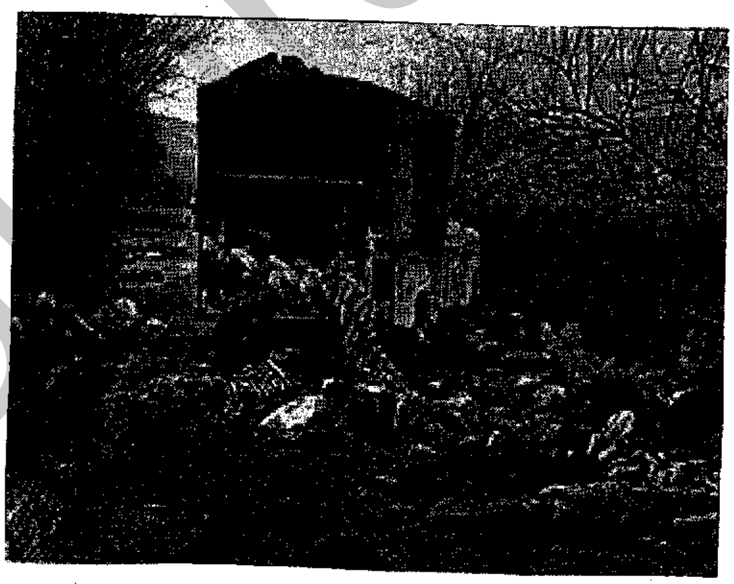

Nevroz cejna dîrokîye

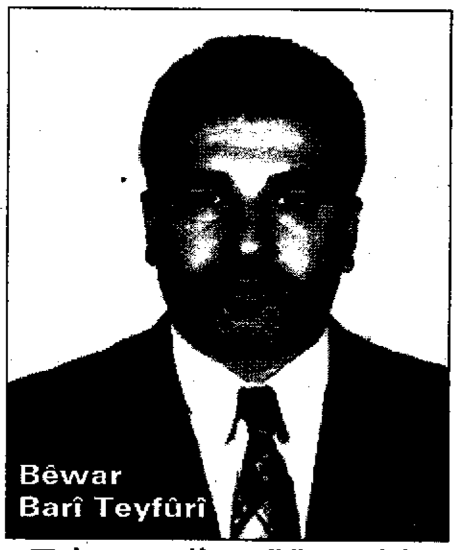
Bêwar Barî Teyfûrî

Di nav gelên rojhilata nêzîk û navînda gelê kurd yê herî kevnare. Kurda di dîroka van herêmanda dewseke (şopeke) berbicav hîştine. Ev gelê kevnar û mêrxas kareke mezin daye çand û dîroka gelên cuda û pêjdaçûyîn, dewlemendbûna kûltûr û menevîyata wanda roleke girîng leyîstîye. Dibêjin gelê bê çand bê kesayete. Her cejin, merasîm, urf-edet nexşeke çanda gele, him jî pareke bingeha çanda netewî ya dîrokîye.

Her gel jîyanêda anegorî menevîyata xwe çanda xwe çêdike. Cejin, merasîm û li vanava girêdayî erf-edetên cuda-cuda di pêş ketina çanda netewî û civakî da roleke gelekî mezin dilîzin. Di van cejin û merasîmênda helwesta mirovan dereqa jîyanê tê xuya kirinê. Heyam tên dubuhurin hinek cejin, eydên kevn an wêneyên xwe dugeherin, an jî ji bîra gel dertên. Lê hinek cejin, eyd jî hene ku çiqasî jî dem bên derbazbin jî ewana di her demîda terî û jîr dimînin û bi coşîya gur, bi heytehol tên qeyd kirin. Ji van cejnan yek yê heyî kevnar cejna Newrozêye. Ev cejin ev çend hezar sale bandorî li ser menewîyata mirovan û gelan dike.

Newroz di dîroka gelê kurdda jî û jîyana wanada jî bi gilîkî kurt jîana kurdanda dewseke hêja girtîye û digire. Cejnên ku bi qedera gelanva, bi rizgarîyêva, şoreşêva têkilîyên wan hene, an jî wanva girêdayîve (di alîyê gelanda bi) di bîranîna wanada timê dijî, an jî derbazî jîyana wan dibe her dem bi hub û hizkirin, bi şadîmanî bi coşîyeke alavî tê nitirandin û parastin.

Newroz di efrandarîya gelê kurdanda cîkî pir bi rûmet û sîyanet digire. Newroz jîyana meda sembola serhildanê û bûyîna azadîyêye, nîşana rizgarîyêye. Newroz destpêka buharê, vejîna tebîetê (siruşt), silava jîyana nû û vemirandina sitemêye. Newroz emrekî bi rûmete, wekhevîye, nêt û meramên qencin.
Newroz-altindarî û parastina mafên mirovane û xwesteka mirovahîyêye.
Newroz-cejnek dîrokîye. Cejna şehîdane.
Newroz-salnama kurd û Kurdistanêye.

Dîrok dide kivşê di berî heyamê me hukumdarên Assûrîyayê li ser axa Kurdistanê û li rojhilatê da hetanî 400 salî hukumdartî kirine. Berî zayînê 612-salê 2610 sal berîya me 21ê adarê bi serwêrtîya mêrxasê lêgêndar Kava xaka Kurdistanê û gelên rojhilatê ji bin bandor û dagirkirina Asûrîyan tên azad kirinê. Dû vê altindarîyêra dewleta kurd a yekemîn Mîdîya tê ava kirinê. Ji vê bûyerê şûnda her sal 21-ê adarê tê hesavkirin çawa destpêka edlayê, biratîyê, emrê şa û aza, roja nû. Bi kurdî nohroj-Newroze. Bi navê Newrozê girêday gelek lêgênd û çîrok hatine gotine. Ji van lêgêndan yek jî bi navê hedad û engal Kavayêva girêdayîye. Navê Kava sembola azadîyêye li Kurdistanê de. Lêgênd weha destpêdibe.

. . . Wextekî li Kurdistanê de bi navê Dehoq hukumdarekî zalimî, bê bext hebûye. Ew gelekî qeddar bûye, hertim bobelat anîye li serê binelîyên Kurdistanê. Rojekê li ser milê wî sîtemkarî du damarê wek mer şîn dibin. Çiqas hekîm û loxman derman çê dikin ku evî hukumdarî devxwîn ji vê xezabê xelazkin. Lê car wî nedibû.

Dawîyêda hekîm û loxman dicivin (beşter) biryar dikin ku hero mêjîyên du xortên kurd bidine wan meran ku zirarê nedine hukumdar û wî nexwin. Wê rojê şûnda hero du xorta dukujin mêjûyê wan didine mera. Binelî, gundî di dest wî zalimî tengezar dibin.

Rokê dîsa mirovên wî qedarî tên ber derê Kava ewladê wî dawîyê dixwazin. Kava mirovekî hunermend bû. ewî bi hesina mirov çêdikir. Kava heyşt zarê xwe qurbana Dehoq dabû. Lê vêcarê yê dawîyê ê neha nade. Miqabilî Dehoq ê bê xwedê cînar û gundîyan beşter dike sozê xwe dikin yek êrîşî li ser qesira wî dikin. Kava çakûçê xweva serê Dehoqê xwînmêj diperçqîne û wî dukuje, leşkerê wî tarmar dikin. Kava qesra wî zulmkarî de rûdinê dibe hukum dar. Gundî hev dicivin. Kava dibêje: - Îro şûnda li welatê me wê xwîn nerije kesekê sîtem nebîne. emê dewletek, jîyanek nû serrastkin agiran vêxin, govendan bikşînin bila roja îro, bîst û yekê adarê roja cejnê be, roja undabûna zordestîyê be, destpêbûna emrê şa û aza be, rênîşa rizgarîyê be Newroz.

Ev lêgênd ji kûraya dîrokê tê. Lêgêndê da rastî heye. Qewimandin li ser rastîyê, heqîyê hatîye efirandin. Ew rastî îro jî li ser axa Kurdistanê dido me. Gel dijî merê çar ser şer dike. Geç û xortên niştimanê bi laşên xwe agrê Newrozê gur tikin û ronayê, azayê di gelê bindest ra tînin. Îro agrê Newrozê dilê hemû kurdê welatparêz de vêdikeve û zûtirê li welat agrê azadîyê vêkeve. Belê Kurdistan bi xwîna şeîdanva çêdibe û em her kurdên bi namûs şerefeke mezin dikişînin, serkeftin dixwazin û dibêjin: "Heta dibî cêleka 40 salî bibe boxê rojekê" an jî "Mirina bi şeref ji emrê bindest çêtire".

Belê, heqê kurdan tune vî şerî bidin der. Îro em bi ruhê xwe, bi ramanên xwe, bi nefesa xwe, bi xwîna xwe êrîşî ser merê çar ser dikin, em rêça Kava didimînin. Hesreta me, daxwaza me, ola me, bawerîya me Kurdistane. Kurdistan gazî dike, hîvî dike, gelê kurd xwe timê pêş dixe, jîyanêra dimeşe û dîroka xwe bi xwîna xwe dinîvsîne. Bi bawerîke mezin jîyana xwe didomîne, çandeke nû çêdike, li dîroka mirovahîyê belgeke nû vedike, belga qehremanîyê û vê belgê bi xwîna xwe sore qetranva dixemilîne. belê, îro kurd cejna xwe bi xwîna xweva pîroz dikin. Nêzîkî armancên xwe dibin. Agrê Newrozê dişuxule. Ev agir ese ê bibe meşel di welêt. Em kurd bi bawerî hîvîdarê wê roja aza û bi rêzin.

Ew rojê bê....

Ez bawerim ew rojê bê,
Ew qezenca şeîdane.
Hêsrên cavên dayikane,
Ew hesret û armanca milyonane.

Ew bawerîya Mezlûm Doxan,
Ew daxwaza Rewşen, Alkan.
U rênîşa şeîdan,
Ez bawerim ew rojê bê.
Ew hesreta gelê meye,
Ew xelata şerê meye.
Ew qezenca şeîdane,
Ez bawerim ew rojê bê.
Ew rojeke aza nuhe,
Û rojeke pir bi rêze...

1996.20.3. Barîyê Teyfûr.

WEŞANÊN NU

Pirtûka helbestvanê eyan, Qadirê Motî li paytexta Kurdistanê Hewlêrê ji alîyê Wezareta rewşenbîrî cara duemîn hat weşandin

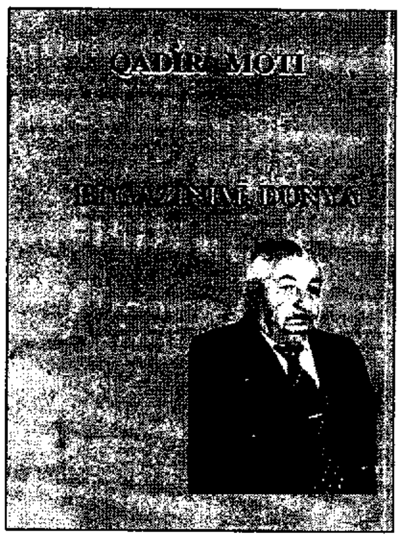

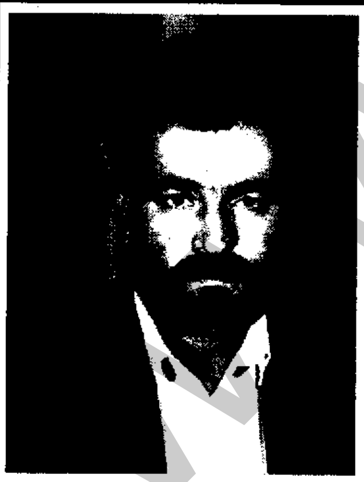

Yan mirin yan Kurdistan

Em eslê Rostemin Rostemê şêran,
War meskenê waye Zagros û Sîpan.
Bikin qalê, ravne cengê wek mêran,
Birînê me bila lêxin bidin jan,
Bona kurda ya mirin, ya Kurdistan.

Feleka kor agir berda serê me,
Derbê şûra kuştin bav û birême,
Daxê şewat natirsînin şêrê me,
Birînê me bila lêxin bidin jan,
Bona kurda ya mirin, ya Kurdistan.

Em nikarin li qurbetê mal bikin,
Derda hildin dilê xwe xal-xal bikin,
Meydanêda emê şer û qal bikin,
Birînê me bila lêxin bidin jan,
Bona kurda ya mirin, ya Kurdistan.

Welatê me toz dûmanê hilgirtî,
Dujminê har me tike qûl û girtî,
Çerm digiro ji gerdena me cindî,
Birînê me bila lêxin bidin jan,
Bona kurda ya mirin, ya Kurdistan.

Li ku mane humanîtê Avropa,
Kanî destê mella, keşîş û popa,
Bese bide dijmina tank û topa,
Birînê me bila lêxin bidin jan,
Bona kurda ya mirin, ya Kurdistan.

Evdille Îbrahîm Şemoî
Evdal
Gundê s.Bêlo RA

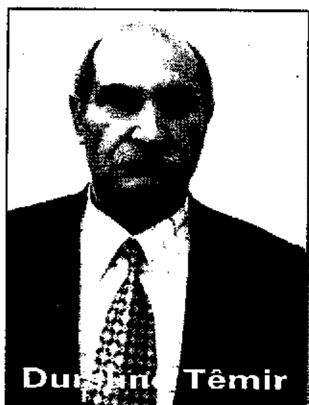
Dur[illegible]e Têmir

Helepçe

Barya Helepçê bombê kîmyayê,
Ji erşê esmîn dûman berdayê,
Çiqas şehîd bûn bona azayê,
Millet ber dujmin nehate rayê.

Miraz çevada mirna bi ezav,
Penc hezar însan zarok, dayîk, bav,
[illegible]
Neyarê davxwîn [illegible]

[illegible]

[illegible]
Meydana cengê em [illegible]

[illegible]

Ey zalim xwînmij, hûn nebin kubar,
Penc hezar qir kir, get hûn nakin ar.
Millet azayê pir dike bawar,
Hûnê bistînin [illegible] derbê xedar.

Em [illegible] ewan şehîdan,
Ew ketne pasla axa Kurdistan,
Baqê gul [illegible] destan,
Kurd we bistînin li hemû cihan.

[illegible]

www.arsivakurd.org

ДИПЛОМАТ

ПОСЛЕДНЯЯ страница

№ 04(029) 16-31 МАРТ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Первый Коммерческий банк в Эрбиле.

Это долгожданный шаг. "Ни одна страна не может идти вперед без развитой банковской системы. Большой проблемой были жалобы бизнесменов, на отсутствие банковской системы в Курдистане. Сейчас этот банк принимает кредитные карты "Visa" и он решит проблемы с переводом денег", -- заявил Нечирван Барзани каналу "KTV".

Этот шаг открывает путь к созданию собственной банковской системы Курдистана, поскольку дает основу для организации не только системы платежей, но и регулирования финансово-денежных отношений в регионе.

Речь идет даже не столько об иностранных бизнесменах, сколько о слое предпринимателей, который быстрыми темпами формируется в Курдистане. До этого времени практически было негде разместить временно свободные средства, которые уже появились в регионе, это также позволит повысить эффективность использования оборотных средств, надежность и своевременность расчетов. Безусловно, что собственная банковская система создаст условия для ускорения развития экономики страны. Но сделан только первый шаг.

Перед Курдистаном стоит большая проблема -- обеспечить финансовую устойчивость своей экономики в условиях, когда межобщинный диалог в Ираке идет с большим трудом, федерализм никак не может утвердиться как принцип государственного устройства страны, а Ирак никак не может отойти от грани распада, на которой она балансирует уже не одно десятилетие, и вероятность которого после свержения тоталитарного режима Саддама Хусейна, который подавлял, а не разрешал накапливавшиеся проблемы и противоречия, естественно, что она должна иметь связь с федеральной системой самого Ирака, но это недостаточное условие ее надежного функционирования. Главное нужны связи с международной финансовой системой, поскольку стоит вопрос о накоплении минимальных золото-валютных резервов Курдистана, которые необходимы для поддержания устойчивого денежного обращения в Курдистане. Это сегодня нельзя сделать в силу условий безопасности в Ираке и потенциальной угрозы скатывания страны в пропасть гражданской войны в рамках самого Ира-

Как создать автономную финансово-денежную систему Курдистана?

венно, усилилась.

Должен ли Курдистан в этих условиях создать свою финансовую систему, автономную от федеральной? Да, конечно. Создавать все это уже после начала гражданской войны, а тем более в условия обострения отношений на Ближнем Востоке, которое на какой-то период неизбежно, если Ирак распадется по этническим и конфессиональным границам, будет поздно. Это надо делать сейчас и чем скорее, тем лучше.

Какой она должна быть? Есте-ка, опираясь на Багдад, который в любой момент из финансового и административного центра может превратиться в эпицентр гражданской войны.

Сегодня все силы политического руководства Курдистана направлены на сохранение единого, федеративного, демократического Ирака, но ясно, что нельзя жить одним днем, и необходимы ускоренные шаги по получению международных гарантий безопасности для Курдистана, в том числе и в валютно-финансовой сфере.

Шесть миллионов иракских шиитов и паломников принимают участие в траурных церемониях в Кербеле

Священная Кербела - второй по значимости после Эн-Наджафа религиозный центр мусульман-шиитов - наводнена народом. Многотысячные потоки паломников со всего Ирака и сопредельных стран под черными, зелеными и красными флагами вливаются в город, расположенный в 110 км к югу от Багдада.

По сведениям полиции, шесть миллионов человек принимают там сегодня участие в траурных церемониях "арбаин" по случаю гибели имама Хусейна ибн Али. 40-й день поминовения внука пророка Мухаммеда, также как и предшествующая ей "ашура", сопровождается массовыми шествиями, участники которых оплакивают имама. Верующие устраивают мистерии, инсценирующие легенду о его кончине. Хусейн - младший сын имама Али от дочери пророка Фатимы - принял мученическую смерть в 680 году после того, как поддержал восстание жителей Эль-Куфы против халифа Язида, правившего в Дамаске. Зверское убийство внука пророка Мухаммеда сплотило приверженцев шиитского движения.

В Кербеле приняты повышенные меры безопасности ввиду возможных диверсий со стороны боевиков экстремистской суннитской группировки "Аль-Каида аль-Джихад в Ираке". Движение транспорта прекращено. "Стражам порядка" помогают добровольцы из шиитской милиции "Армия Махди", которую возглавляет радикальный имам Муктада ас-Садр, который становится главной звездой на шиитском небосклоне. За 30 км до городской черты бойцы "Армии Махди" осматривают каждый автомобиль, приближающийся к Кербеле, обыскивают паломников. Мэр города Акиль аль-Хазаали сообщил о заранее созданных запасах продовольствия и воды. В преддверии траурных шествий на центральной рыночной площади Кербелы в воскресенье разорвался минометный снаряд. По счастливой случайности никто не пострадал.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN

Diplomat qəzetinin redaksiya heyyəti, Aydın müəlimə və yaxınlarına əzizləri

Mirzəməmmədov Hafiz Zabit oğlunun

vaxtsız vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznlə başsağlığı verir.

Diplomat qəzetinin redaksiya heyyəti, Özbək bəyə və yaxınlarına əzizləri

Abdullayev Becan Özbək oğlunun

vaxtsız vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznlə başsağlığı verir.

Diplomat qəzetinin redaksiya heyyəti, Novruzov Möhsüm Mənsim oğluna, həyat yoldaşı

Novruzova Gülər Rəcəb qızının

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznlə başsağlığı verir.

Diplomat qəzetinin redaksiya heyyəti, Şəhbaz, Eyləz, Fərəməz və Knyaz qardaşlarına, anaları

Yeva xanımın

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznlə başsağlığı verir.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN

ÎMTÎYAZ û SERNÎVÎSAR:
TAHÎR SILÊMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Azərbaycan şöbəsinin redaktoru:
NƏRİMAN ƏYYUB
Tel: 050 379-92-93

Xüsusi müxbir:
RAMİZ CƏBRAYILOV

Əlaqə telefonu:
422-38-26

Müəlliflərin mövqeyi redaksiyanın mövqeyi ilə üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri, 40
S. Mehmandarov küç.
ev 25. mən. 17
Адрес: Баку 40, пос. Ул. С.Мехмандарова, дом 25. кв.17
Navnîsan: Baku 40 soqaq
S.Mêhmandarov xanî 25. mal 17

e-mail: diplomat_gazeti@box.az
Şəhadətnamə: N FŞ 005004966

BUSB-un 2 saylı
Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 961
Tiraj: 2500